

de stat manifestă un interes infim pentru restaurarea parțială și conservarea anumitor monumente ale trecutului, cu caracter istoric, ca de pildă «Fortăreața lui Assen» de lângă Assenovgrad ș.a..» Cît privește urbanistica, orașele Tîrnovo, Treavna, Gabrovo, Drenovo, Spmokov, Elena ș.a. au fost „s-ar putea spune, ciuntite și desfigurate...”.

După eliberare, s-a început „regularizarea” orașelor și satelor și „sistemizarea vechilor cartiere” — uneori, fără măcar o „deplasare” pe teren. În felul acesta s-au ras, fără nici un fel de studiu adîncit al locului sate întregi, distrugîndu-se și multe construcții orășenești străvechi care constituiau prețioase valori arhitecturale.

Specifică pentru această stare de lucruri e situația casei lui Hagi Hrista (Casa Daskalov) din orașul Treavna. Casa are tavanele sculptate artistic în lemn de brad prin 1812 de vestiți meșteri-sculptori în lemn din Treavna, Moș Ivan și Moș Dimitr. În iarna 1877—1878 tavanele au scăpat numai afumate de la turcii cantonați acolo, dar după septembrie 1944, casa trebuia să fie stricată ca să treacă pe acolo o stradă nouă... Curînd după aceea, un neamț „amator de valori antice a cerut să cumpere și să transporte în Germania aceste tavane”.

Adevărata grijă pentru păstrarea valorilor arhitecturale istorice din R. P. Bulgaria se constată din ce în ce mai mult. Se află gata fotografiate toate ruinele și monumentele vechi arhitecturale mai importante de la Coprivîștița, Tîrnova, Treavna, Slivna, Jeravna Melnic ș.a., mănăstirile Rila, Preobrajenski etc.; au fost luate de asemenea măsuri serioase pentru întreținerea și restaurarea sistematică a tuturor monumentelor istorice.

În afară de cele menționate pentru grija de monumentele istorice, articolul mai cuprinde date interesante și despre casele „solide — mari, cu două etaje, cu ușile din trei scînduri menite unei apărări armate”, din satul Arbanasser. De asemenea sînt informații asupra celor două școli naționale de sculptură în lemn: una în Treavna și alta în Calofer.

Conținutul articolului arhitectului bulgar G. S. Kozarov cuprinde multe învățăminte și pentru noi.

C. V. Pușcașu

V. N. ZAHAROV, *Cercetarea și proiectul de restaurare a palatului arhiepiscopal din Kremlinul Novgorodului*, decembrie 1953 (cu 10 fig.) (trad. rus. dosar 702 la C.S.A.C., 14 p.).

În partea de nord a Kremlinului din Novgorod se află „Curtea Vlădicăi” sau „Casa sfintei Sofia”. Ea cuprinde trei clădiri: palatul arhiepiscopal, corpul Lihudov și sălile așezate între acestea. Con-

strucția lor s-a făcut în linii generale în două etape: sub arhiepiscopul Eufimie (1442) și în timpul mitropolitului Pitirin (1570—1580).

Clădirea principală o formează palatul arhiepiscopal care a început să fie rezidită, după cum spun cronicile locale contemporane, în 1442. Planul este dreptunghiular și cuprinde parter și etaj. Clădirea are la fiecare rînd, cîte două încăperi separate, acoperite cu bolți semicilindrice din cărămidă cu penetrații deasupra golurilor de la uși și ferestre. Pereții sînt executați din două feluri de cărămizi prinse în mortar de var de diferite compoziții. Fundația coboară la 2,75 m. Acoperișul este în două pante, cu un triunghi frontal spre nord. Sub cornișa construită la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, s-a păstrat o bandă de ornament din cărămizi. Înfățișarea construcției așa cum era la începutul secolului al XIX-lea ne-o dau planurile din 1837.

Lucrările de restaurare au început în primăvara anului 1945, mai întîi prin sondaje arhitectural-arheologice (în vara 1947 a participat și arheologul B. K. Mantenfel). Ele s-au executat la toate cele trei clădiri de la „Curtea Vlădicăi”. Cu această ocazie s-au constatat în primul rînd toate transformările pe care le-au suferit construcțiile în decursul timpului, apoi folosința diferitelor încăperi, unele detalii arhitectonice etc. Așa la palatul arhiepiscopal s-a dovedit că numai deschizătura laterală nordică și cele două laterale sudice au ajuns pînă la noi în forma originală, pentru că toate celelalte au fost transformate. Ancadramentul ferestrelor mari de la etaj (fațada estică) avea în partea superioară un arc în acoladă. Acest ancadrament este format din două profile verticale, cu secțiunea dreptunghiulară, așezate în retragere; profilul de sus se transformă deasupra golului în profil rotunjit, formînd terminația în forma de arc în acoladă a ancadramentului. Materialul întrebuintat este cărămida cioplită. O particularitate interesantă a ancadramentului descoperit constă în faptul că el este înfundat în perete cu un sfert de cărămidă. În locul unde se trece profilul exterior de formă dreptunghiulară la forma rotunjită, s-au păstrat urmele unei imposte compusă din două profile. În zidul de deasupra ancadramentului, prin așezarea corespunzătoare a cărămizilor, este repetată forma arcului în acoladă. Partea inferioară a ancadramentului ferestrelor avea profilurile sprijinite pe un soclu dublu. Aproape la jumătatea înălțimii profilurilor, se găsesc două piramide puse vîrf la vîrf și cu o tăbliță pătrată între ele. Pe aceeași față a palatului s-a găsit că un gol din cele patru de la rîndul de jos, constituia inițial ușa unui pridvor. Tot la o fereastră de jos s-au găsit apoi fragmente de ancadrament din cărămidă cioplită în forma unui stîlpisor, cu secțiunea dreptunghiulară, împodobit cu brîuri mici și piramide asemănătoare cu cele arătate la fereastra din rîndul de sus.

Cu toată asemănarea dintre cele două ancadrame, detaliile mai îngrijite de la fereastra de jos dovedesc mîna unor maiştri mai iscusiţi.

Sondajele au mai arătat între altele că parterul a fost lucrat din cărămidă cu dimensiunile $28,13 \times 5,5$ cm, caracteristice secolului al XV-lea, iar etajul, din cărămizi $28,13 \times 7,5$ cm, specifice construcţiilor din a II-a jumătate a secolului al XVI-lea sau de la începutul secolului al XVII-lea. Cărămizile confirmă astfel însemnarea din cronică privind data construcţiei palatului arhiepiscopal din Novgorod.

Proiectul de restaurare a palatului arhiepiscopal din Novgorod a prevăzut deci întîi stabilirea aspectului iniţial al clădirii şi apoi reconstrucţia ei în formele originale. Ultima problemă ce şi-a pus a fost aceea ca restaurarea să se facă în aşa fel încît să se creeze „toate condiţiile posibile pentru utilizarea actuală a clădirii”.

Lucrările de reparaţii vor înlătura astfel mai întîi tot ce s-a făcut în secolul al XIX-lea. Ele vor descoperi ferestrele iniţiale, restaurîndu-le ancadramele şi vor prezenta cele două cerdacuri, semnalate deocamdată sub forma unor nişe, etc.

Autorul articolului prezentat de noi declară că lucrarea ce se execută nu este perfectă — dar susţine că este cea mai justă.

C. V. Puşcaşu

ANTOHI MAZUR, *Projekt konserwatorskie* (Proiecte de conservare a monumentelor) în „Architektura”, Varşovia, 1953, nr. 3, p. 102—103, cu 2 desene.

Problema conservării monumentelor istorice în R. P. Polonă urmăreşte ca acestea să recapete forma arhitectonică iniţială, de multe ori pierdută, şi totodată adaptarea lor la destinaţia cea nouă. Astfel de lucrări s-au făcut, de exemplu la castelul din Pieskowa Skola cu arcade şi o „loggia” renumită, la castelul din Niedzica, Wisnicz sau Debno, la „Collegium Maius” şi cartierul „Kozimierz” din Cracovia etc. Proiectele acestor restaurări au fost prezentate şi la „Expoziţia regională arhitectonică din Cracovia” din iunie 1953. Monumentele menţionate se găsesc în părţile Cracoviei, regiune foarte bogată în construcţii arhitecturale vechi.

Castelul din Debno a fost ridicat în 1470 de Iakub Debinski. Construcţiile sînt în jurul unei curţi regulate. Stilul este gotic tardiv. Adăugirile din secolele XV şi XVIII nu i-au schimbat aspectul cele din secolul al XIX-lea i-au adus însă multe deformări. Restaurarea caută să redea monumentul din secolul al XV-lea, menţinînd din construcţiile ulterioare numai „decorul” în stilul Renaşterii. Pentru restabilirea simetriei şi completarea masivului con-

strucţiei în partea de E se propune reclădirea fostei capele.

Reconstrucţia mănăstirii benedictine „sf. Cruce” din munţii Swietokrzyskie, ridicată pe o aşezare preistorică, priveşte revenirea la vechile construcţii în stilul roman şi gotic înlăturîndu-se în primul rînd transformările făcute în timpul cînd zidirile au servit ca închisoare (pînă în 1945). Proiectul nu neglijează nici reclădirea turnului bisericii, căruia trebuie să i se dea însă „o interpretare creatoare”, întrucît lipseşte în parte materialul iconografic şi documentar. În complexul de clădiri al fostei mănăstiri „sf. Cruce” este astăzi un hotel pentru turişti şi un muzeu de ştiinţe naturale.

Piaţa din Iaroslav a fost de asemenea reconstruită. Ea datează din secolul al XV-lea. Oraşul a avut dezvoltarea cea mai mare la sfîrşitul secolului al XVI-lea şi la începutul secolului al XVII-lea, cînd faţadele construcţiilor erau în stilul Renaşterii. Casa Orsetto cu arcade şi atic bogat ne înfăţişează stilul primitiv. La sfîrşitul secolului al XVIII-lea cea mai mare parte din faţade au fost transformate în stil clasic, dărîmîndu-se astfel primul rînd de case cu arcade în piatră. Proiectul a prevăzut în primul rînd reconstrucţia a trei case cu arcade din latura de vest, după modelul casei Orsetti şi menţinerea faţadelor clasice la celelalte laturi.

Metoda de lucru poloneză la restaurarea monumentelor arhitectonice ne poate servi şi nouă.

C. V. Puşcaşu

Prof. OSWIN HEMPEL, *Vorschlag für die Rekonstruktion des historischen Viertels um die Frauenkirche in Dresden*, în „Deutsche Architektur”, 4, 1955, p. 167—171, cu 4 fotografii, un plan şi 4 schiţe.

Biserica „Frauenkirche” e situată în mijlocul Dresdei şi aparţine epocii barocului. Cartierul său devenise centrul spiritual al burgheziei, deşi cuprindea şi destule palate de ale nobilimii. Pînă la al doilea război mondial, aici era cartierul baroc al Dresdei format numai din locuinţe — pentru că piaţa bisericii servea doar de trecere spre centrele economice din jur.

La 13 februarie 1945 acest cartier a fost complet dărîmat, iar din monumentele şi grandioasa Frauenkirche nu au rămas decît nişte „cioturi”, înconjurată de blocuri ciclopice. Pînă acum au fost refăcute numai în parte „Academia” şi „Albertinum” şi se lucrează rapid la reclădirea faţadelor de pe magistrala E. V. Temele principale care se pun pentru reconstituirea cartierului sînt următoarele :

1. Dezvelirea faţadelor posterioare, fără de valoare, ale marilor construcţii înconjurătoare ;